

Espanya i les llengües, entre la igualtat i el supremacisme

Ben aviat es va veure que l'acord constitucional era molt feble

F. XAVIER VILA DIRECTOR DEL CENTRE DE RECERCA EN SOCIOLINGÜÍSTICA DE LA UB | 22/03/2018 21:34

Foto / GETTY

Entre els canvis que van arribar amb l'estat modern, un dels més significatius va ser l'establiment de les *llengües oficials estatals* o *llengües nacionals*. Transformacions socials com ara el desplegament de les administracions, el creixement dels mitjans de comunicació o l'escolarització obligatòria van fer que el domini de la llengua oficial de l'estat esdevingués una habilitat imprescindible per exercir un ventall de feines creixent tant al sector públic com al sector privat. Ja fos per fer de mestre, d'advocat o d'oficinista, dominar la llengua oficial va anar esdevenint un requisit inevitable per poder prosperar.

Als països plurilingües amb democràcies més participatives -el paradigma és Suïssa- les llengües locals van esdevenir oficials. Això va garantir la igualtat de tots els ciutadans, perquè totes les llengües van passar a ser valorades, i alhora va permetre que els ciutadans poguessin ser servits en les seves pròpies llengües. El reconeixement de les llengües locals, a més, va tenir efectes beneficiosos pel que fa a l'equilibri territorial i la

cohesió social, perquè afavoreix la retenció del talent i el manteniment d'unes indústries culturals i de serveis ben arrelades a territori. Ben al contrari, als països més intervencionistes -el paradigma és França- va ser la maquinària estatal la que va imposar la seva llengua a la població. Com va dir De Gaulle, *C'est l'État qui a fait la France...* Efectivament, l'estat va fer que el francès esdevingués l'únic capital lingüístic valuós, ben bé la *llengua suprema* de la nació, i de passada va anar anihilant totes les altres.

Al llarg dels dos darrers segles, l'estat espanyol s'ha delit per importar el model francès, però només se n'ha sortit a mitges. Així, si bé al llarg del segle XX va aconseguir generalitzar el coneixement del castellà, en canvi no va poder liquidar les altres llengües. L'any 1978, en el clímax de la pretesa concòrdia postfranquista, el nou text constitucional va imposar el deure de saber castellà a tota la població, una mesura sense parangó mundial; tanmateix, com a compensació, va preveure que les altres llengües fossin oficials als seus territoris i fins i tot va posar en negre sobre blanc el famós "especial respecte i protecció" que semblava protegir la diversitat lingüística. El model constitucional no era igualitari, perquè beneficiava clarament els parlants de castellà, però almenys reconeixia parcialment les altres llengües. Tanmateix, ben aviat es va veure que l'acord constitucional era molt feble: ni totes les llengües van ser reconegudes com a oficials al seu territori -per exemple a la Franja- ni aquesta oficialitat va ser plena en la majoria dels casos.

Cs ha proposat que els funcionaris puguin ignorar la llengua pròpia dels territoris on treballen, i el PP ha tornat a amenaçar el model lingüístic català

La crisi del règim del 78 està propiciant la reconsideració dels equilibris lingüístics. D'una banda, diversos moviments en favor del pluralisme lingüístic intenten eixamplar els espais de llibertat per als parlants de les llengües minoritzades. A Astúries, per exemple, un potent moviment exigeix que l'asturià esdevingui llengua oficial al costat del castellà. A les Illes Balears, el govern debat si els professionals de la salut han d'estar capacitats per atendre els

seus pacients en les dues llengües oficials. Al País Valencià, amplis sectors socials reclamen que es garanteixi d'una vegada per totes la competència lingüística plena -és a dir, també en català- dels funcionaris, i s'ha aprovat una nova llei de plurilingüisme al sistema educatiu. Totes aquestes iniciatives apunten a una mateixa direcció: tractar els parlants de les llengües minoritzades de manera igualitària amb els castellanoparlants i incrementar el valor d'aquestes llengües com a mesura per potenciar-ne l'aprenentatge i facilitar-ne la transmissió de pares a fills. Mentrestant, a l'altra banda de la trinxera, molts actors treballen per reforçar la posició del castellà com a llengua suprema: sense ser exhaustius, en poc més d'un trimestre el Tribunal Constitucional ha negat que existeixi el dret a ser atès en català als establiments de Catalunya; Cs i el PP han votat contra la llei del plurilingüisme en el sistema educatiu a les Corts Valencianes; Cs ha proposat que els funcionaris puguin ignorar la llengua pròpia dels territoris on treballen, i el PP ha tornat a amenaçar el model lingüístic català. Per la seva banda, el PSOE vacil·la i massa sovint s'estima més posposar les decisions *sine die*, deixant per a un futur incert el reconeixement del que són drets bàsics de la ciutadania i restant credibilitat al seu federalisme.

No hi ha malauradament res d'estrany en el fet que els partits que porten el supremacisme castellanista al seu ADN redoblin els esforços per acabar d'assolir les fites que els seus predecessors varen cercar amb tant d'entusiasme. El sarcasme es troba, si de cas, en el fet que els que malden per crear ciutadans de segona tot devaluant les seves llengües tinguin simultàniament la pretensió de presentar-se com a *no nacionalistes* i *constitucionalistes*, quan els seus propòsits de crear una nació lingüísticament homogeneïtzada cauen lluny

de l'esperit de la Constitució del 1978 i, en molts sentits, recorden poderosament la ideologia de règims anteriors.